

státní zřízení za mnoho nestálo, ale o československé občany v zahraničí se vlastně dobře staralo.¹¹ Pro Kopeckého styl vyjadřování je typické, že svůj osobní názor vydává za mínění širší skupiny, aniž by ji blíže definoval.

Paměti Rudolfa Kopeckého jsou pozoruhodným svěděním, které doplňuje informace napříč desetiletími, ale především nabízí alternativu k mainstreamovým výkladům naší minulosti. Zprava i zleva.

Jana Čechurová

Radek OCELÁK, *Reemigranti. Minulost sedmihradských Slováků a jejich poválečný příchod z Rumunska do ČSR, Rýmařov, vydal vlastním nákladem Radek Ocelák, 2018, 329 s., ISBN 978-80-907333-0-5*

Reemigrace a reemigranti po druhé světové válce jsou již etablovanými tématy jak mezi etnografy, tak mezi historiky. Studován je jednak samotný proces reemigrace (například díla prof. Jaroslava Vaculíka), jednak uchovávání zvyklostí a začleňování navrátilivších se krajanů do československé společnosti (výzkumy Heleny Noskové a dalších). Do tohoto okruhu můžeme zařadit i díla o životě krajanů před návratem do Československa, jejichž sepsání je často podporováno těmi, kteří mají mezi krajany své kořeny. Sem spadá i recenzovaná kniha — sám autor přiznává, že jeho osobní zájem podnítila rodinná historie a dlouhodobé zkušenosti s prací v oblasti genealogie rumunských Slováků. Právě těch se kniha týká, soustředí se dokonce pouze na jednu jejich skupinu — Slováky z oblasti sedmihradského Rudohoří. Na začátku je třeba předeslat (o totéž se v úvodu snaží i autor), že název je v tomto ohledu matoucí a kniha prakticky není o reemigrantech — tedy o životě lidí, kteří přesídlili do Československa ze své krajaňské komunity, a o jejich životě v nové vlasti. Naopak, sleduje vybranou skupinu mezi reemigranty v původním domově; proto by se snad mělo více upozornit na to, že se jedná o historii krajanů, jejichž část následně přibyla do Československa.

Knihu je rozčleněna do čtyř celků, ve kterých se autor dle svých slov „pokouší v relativní úplnosti pojednat o něčem, co dosud nikdy takto v celku popsáno nebylo“ (s. xii), konkrétně o skupině sedmihradských Slováků. Vybral si tedy poměrně úzkou skupinu krajanů, na které chce v knize nahlédnout pohledem nových pramenů a rovněž vyzdvihnout přítomnost těchto krajanů v již četné odborné i vzpomínkové literatuře. První část knihy přenesení čtenáře do reemigračního transportu směřujícího do Československa, seznamuje s těžkostmi po příjezdu krajanů i při začleňování do společnosti. V části druhé je hlavním tématem kolonizace, tedy rozbor původu obyvatel, příchod Slováků na nové území na konci 18. i v první polovině 19. století a vývoj jimi obývaných sedmihradských osad. Prakticky polovinu knihy pokrývá třetí celek, souborně nazvaný „Témata“, v rámci nichž jsou popisovány aspekty života krajanů — každodennost (rodina, oděv), mentalita (vzdělání, víra), hospodářství (sklářny) a další. Kratší závěrečná část stručně seznamuje s organizací poválečné

11 Rudolf Kopecký dostal do exilu i manželku a všechny tři své děti.

reemigrace (od propagandy a shromažďování žadatelů o návrat po komplikace na cestě), a to zejména Slováků ze Sedmihradska, jichž dle odhadu autora reemigrovalo do Československa přes 13 000.

Zmíněné části jsou tvořeny krátkými dílčími kapitolami, seznamujícími věcně a stručně s daným tématem. Snaha postihnout jich co nejvíce však mnohdy způsobuje jejich roztržitost, autor jako by sbíral zajímavé střípky, ale nedokázal z nich vytvořit kompaktní mozaiku. Úvod k jedné kapitole tento přístup vyjádřil výstižně: „V proudu našeho vyprávění stopujeme souvislosti a lehkým krokem se přesouváme v čase tu dopředu, tu nazpět; o generace a o celá staletí na pár řádcích“ (s. 178). Snad by se v této souvislosti k „času“ dal doplnit i „předmět zájmu“, se kterým se hýbe volně sem a tam. Jednotlivé kapitoly jsou přínosné, ukazují nám život (a to těžký život) Slováků v Sedmihradsku zejména v 19. a počátkem 20. století z mnoha stránek (od technického popisu práce s potašem po folklorní zvyklosti). Za příklad zajímavých kapitol považuji sledování dalších pohybů rumunských Slováků v rámci oblasti či za hranice, jako například fenomén vystěhovalectví do Brazílie, či kapitolu o vzdělání a v té souvislosti o navázání organizačních kontaktů s meziválečným Československem. Četné úryvky ze vzpomínek a dobových zpráv obecně řečené názorně zpřítomňují, naopak některé pasáže poněkud utíkají do přílišného zobecnění. Autor se nebojí citovat i delší pasáže z jiných děl, aby podal ucelený obraz tam, kam jeho primární výzkum nesáhá. Několik kapitol je uvedeno poeticky či přímo dějem, který vtáhne čtenáře do problému. Škoda však, že i tato forma působí nahodile. Promyšlené rozvrstvení různých stylů by dalo celkovému dílu jasnější strukturu. Velké ocenění naopak patří bohatému obrazovému materiálu. Množství dobových fotografií krajiny, rodin či oděvů vhodně dokresluje vybrané kapitoly. Tvoří jakési pamětní album sedmihradských Slováků a jsou dokladem dlouhodobého zájmu autora a jistě léta budované sbírky.

Kapitoly jsou v průběhu knihy prokládány tzv. Intermezzy, která mají zájemce seznámit s vybraným tématem hlouběji a odborně. Laické čtenáře naopak autor vybízí, aby „se nenechali svazovat, a v toku hlavního vyprávění je bez výčitek přeskakovali a podle chuti i potřeby se k nim vraceli“ (s. xiii). Toto uspořádání avizované v úvodu mě jako koncept vyhovění čtenářům odborným i laickým zaujalo a na tyto „mezičásti“ jsem se těšila. V několika z nich, například o počátcích osídlení, vynikla autorova genealogická odbornost a seznámila čtenáře s niterným postupem zjišťování jinde samozřejmě přednesených výsledků. Avšak v pořadí hned první dvě Intermezzy vyvolávají dojem, že jde o připojený soubor dřívějších studií autora k tématu, aniž by je nějak zvlášť přizpůsobil jednotnému toku knihy. V kontrastu se svižnými a obecně psanými kapitolami tak tyto texty naopak působí příliš úzkoprofilově; stačilo by možná uvést nejvýznamnější body a závěry s odkazem na dotyčnou studii. Palčivě mi navíc v tomto podrobném rozboru (ostatně stejně jako v celé knize) chyběla jakákoli mapa, která by čtenáře knihy o migrační tematice prostorově uchytila. Některá Intermezza blíže seznamují s výzkumem tématu, průběhem bádání. Jiná jsou v podstatě soupisy (učitelů, vojáků), které se obvykle vyskytují v samotném závěru odborných prací. Zde jsou však umístěny za příslušná témata. Koneckonců i v tomto ohledu autor zvolil zajímavou strategii — každou jednotlivou kapitolku doprovází seznam literatury pro zájemce o hlubší studium. Bibliografie je tak přirozeně rozdě-

lena tematicky, naopak její celkový přehled čtenář získá jen vyhledáváním po těchto jednotlivých stránkách.

V úvodu autor uvádí, že dílo má „být syntézou toho podstatného“ (s. xii), což se mu s ohledem na vymezené téma zdařilo. Snad by se v tomto ohledu dala přeci jen připojit i stručná historie sledované skupiny ve druhé polovině 20. století, a to jak větve, která reemigrovala, tak té, která zůstala v Rumunsku. Obojího se autor bohužel hned v úvodu vzdal. Otázkou zůstává, zda cenou za dobře myšlenou kombinaci syntézy, odbornosti, stručnosti a poetiky nebylo, že řazení témat působí nesourodě a že text přebírá četné citace i poznatky od jiných autorů (které ovšem autor cituje a čtenáře s hlubším zájmem povzbuzuje k jejich studiu). Kniha je zajímavým počinem a nesporně výsledkem autorova komplexního a hlubokého přehledu o problematice sedmihradských Slováků, který se zároveň snažil čitelně předat čtenáři. Svou kvalitní pevnou vazbou, lesklým papírem a množstvím fotografií navozuje pamětní a vzpomínkové knihy podobného charakteru. Jak však sám autor přiznává, snaží se „honit dva zajíce naráz“ (s. xii), tedy skloubit historicko-odbornou studii a knihu pro čtenáře z řad veřejnosti. Dle mého názoru se autorovi povedla právě druhá stránka. Odborné veřejnosti bude scházet hlubší a nutné propojení s širším kontextem a zároveň se nespokojí se skutečností, že dané okolnosti jsou využívány spíše zjednodušeně pro zobecněná prohlášení, úvody a závěry. Přínosné jsou však různorodé odkazy a reflexe literatury i málo zkoumaných matričních a jiných pramenů. Na druhou stranu — pro laického čtenáře, tématem zaujatého nadšence a zejména potomky reemigrantů je dílo komplexním a odborným vhladem do málo známé historie.

Jana Kasíková

Zdeněk HAZDRA, *Šlechta ve službách Masarykovy republiky. Mezi demokracií a totalitními režimy*, Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 333 s., ISBN 978-80-7422-337-2

Publikace Zdeňka Hazdry z roku 2015 *Šlechta ve službách Masarykovy republiky* byla vydána jako 12. část edice „Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska“ Nakladatelství Lidové noviny. Kniha se tak zařadila mezi poměrně širokou řadu vydaných publikací se zaměřením na život aristokracie, v rámci níž najdeme díla o jednotlivých rodech (například Hraběšiči, Chotkové, Smiřičtí),¹ rodové heraldice,² ale také právě o životě šlechty po zániku monarchie v roce 1918. Zvláštní postavení si v rámci celé edice získává dílo Jana Županiče, který se ve své rozsáhlé práci zabývá židovskou aristokracií jako specifickým fenoménem podunajské monarchie.³ Jedná se o vůbec první dílo věnované této problematice.

Budeme-li porovnávat tuto monografii s další tvorbou Z. Hazdry, zjistíme, že problematika šlechty ve 20. století tvoří jednu ze stěžejních oblastí jeho zájmu. V rámci

1 Jako příklad lze uvést Ivo CERMAN, *Chotkové. Příběh úřednické rodiny*, Praha 2008.

2 Jan PELANT, *Erby české, moravské a slezské šlechty*, Praha 2013.

3 Jan ŽUPANIČ, *Židovská šlechta podunajské monarchie. Mezi Davidovou hvězdou a křížem*, Praha 2012.